

Baltijos valstybių naujausių karinių strategijų panašumai ir skirtumai

Ltn. Andželika Blinovaitė

*Lietuvos kariuomenės Pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“
Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono
III pėstininkų kuopos I būrio vadė*

Dažnai tarptautiniame kontekste į Baltijos valstybes žiūrima kaip į vieną vienetą. Tai lemia nekintantys veiksniai, tokie kaip geografinė ir geopolitinė padėtis, panaši istorija, dydis (visos yra priskiriamos mažų valstybių kategorijai) bei kaimynystė su Rusija. Be stabilių, nekintančių, yra ir dinamiškų, nuolat kintančių veiksnių, vienas iš jų – grėsmių suvokimas. Nuo 1989 m. buvo įprasta, kad, pagal Lykke, karinę strategiją sudaro trys elementai: kariniai tikslai, karinės strateginės koncepcijos ir kariniai resursai. Bet kuris iš elementų turi būti formuojamas atsižvelgiant į kitus tam, kad būtų tinkamai subalansuoti tarpusavyje, nesant šio balanso, atsiranda rizikos veiksnys, kuris gali nulemti karinės strategijos neefektyvumą ir atitinkamai kelti grėsmę nacionaliniam ir kariniam saugumui. Visgi vėliau (nuo 2010 m.) ėmus šį modelį kritikuoti, tapo tikslinga trijų elementų suvokimą išplėsti įtraukus strateginių prielaidų elementą siekiant parengti efektyvią (subalansuotą) valstybės karinę strategiją.

Kiekviena karinė strategija pradedama rengti nuo strateginių prielaidų formavimo. Šios prielaidos yra keliamos vertinant galimas grėsmes, rizikos veiksnys ir pavojus valstybės kariniam saugumui. Strateginės prielaidos yra būtinos siekiant tinkamai suformuoti karinius tikslus, į kuriuos atsižvelgiant yra formuojamos karinės strateginės koncepcijos ir identifikuojami būtini kariniai resursai. Taigi, grėsmių suvokimas daro įtaką apibrėžiant karinės strategijos

tikslus, o šie – karinėms strateginėms koncepcijoms ir kariniams resursams. Be šių svarbių elementų ir veiksnių, yra ir tam tikrų nacionalinio saugumo strategijos rengimo prielaidų, kurios tinkamos ir rengiant karinę strategiją. Rengiant karinę strategiją, svarbu suvokti ir vadovautis hierarchiškumo principu. Be to, karinė strategija turi būti rengiama taip, kad atitiktų aukštesniu lygiu iškeltas užduotis, remtų nacionalinio saugumo strategijos politinį tikslą ir kartu jos galutinis rezultatas būtų tinkamas žemesnio lygio pajėgumams įvykdyti. Dėl besikeičiančios saugumo aplinkos ir naujausių grėsmių svarbu apžvelgti ir palyginti, kaip Baltijos valstybės rengia savo karines strategijas atsižvelgdamos į strateginių prielaidų apie karinio saugumo aplinką, galimas rizikas, pavojus ir grėsmes, karinių tikslų, karinių strateginių koncepcijų ir karinių resursų balansą.

Pirmasis aspektas, kuriuo galima palyginti Baltijos valstybių karines strategijas (toliau – KS), yra aukštesnysis dokumentas, kuriuo vadovaujantis rengiama KS. Lietuva ir Estija KS rengia pagal Nacionalinio saugumo strategijoje (toliau – NSS) nurodomas gaires ir užduotis kariniam komponentui, o Latvija, rengdama KS, vadovaujasi tik Karinių grėsmių analizės dokumentu. Remiantis Latvijos nacionalinio saugumo įstatymu, Karinių grėsmių analizės dokumentas yra įslaptintas. Taigi, Latvijos nacionalinio saugumo koncepcija (toliau – NSK), kuri yra NSS atitikmuo, nėra dokumentas, pagal kurį rengiama Latvijos valstybės gynybos koncepcija, kuri yra KS atitikmuo, o tai prieštarauja strategijų hierarchiškumo principui ir atitinkamai kelia grėsmę, kad kariniai tikslai neatitiks nacionalinio saugumo politikos. Vis dėlto nors Latvijos NSK nėra dokumentas, kuriuo vadovaujasi rengiant šalies gynybos koncepciją, jame galima pastebėti tam tikras gaires, tinkamas kariniam komponentui. Taigi, lyginant pagal šį pirmąjį aspektą, galima teigti, kad Estijos ir Lietuvos KS panašios, o Latvijos KS skiriasi.

Antrasis aspektas, pagal kurį galima identifikuoti skirtumus ir panašumus, yra strateginių prielaidų elementas. Visose Baltijos valstybių KS daroma strateginė prielaida dėl Rusijos konvencinės grėsmės. Antrasis panašumas pagal šį elementą yra tai, kad viso-

se Baltijos valstybių KS išskiriama nekarinė grėsmė dėl išpuolių informacinėje srityje. Skirtumas tik toks, kad Lietuvos ir Estijos KS yra nurodoma ir išpuolių energetikos srityje grėsmė. Baltijos valstybių KS panašios ir tuo, kad jose nurodomos hibridinė ir kibernetinė grėsmės. Taip pat visos Baltijos valstybės suvokia tarptautinių konfliktų įtaką saugumo aplinkai, tik Estijos KS tai yra minima, bet neišskiriama kaip strateginė prielaida dėl grėsmės, nes nėra laikoma, kad ji yra didelės rizikos. Lietuvos ir Latvijos KS panašiai keliamos strateginės prielaidos apie terorizmo grėsmę ir gamtos nelaimių bei pramonės avarių riziką (Latvijos KS papildomai išskiria ir pandemijos riziką), taip pat strateginės prielaidos dėl nereguliarių privačių karinių ir saugumo bendrovių grėsmės. Pastarieji Latvijos ir Lietuvos KS panašumai išryškina Estijos KS skirtumus. Dar vienas identifikuojamas skirtumas yra tai, kad tik Lietuvos KS yra formuojama strateginė prielaida dėl kitų valstybių žvalgybos veiklos grėsmės. Lietuvos KS skiriasi dar ir tuo, kad joje išvardytos strateginės prielaidos dubliuojasi su Lietuvos NSS apibrėžtomis strateginėmis prielaidomis ir yra labiau orientuotos į nacionalinio saugumo lygį. Nors Lietuvos KS yra pateikiamos ir naujos strateginės prielaidos (dėl konvencinių grėsmių ir nereguliarios ginkluotos formuotės), kurios yra aktualios rengiant KS elementus, vis dėlto galima teigti, kad daromos strateginės prielaidos apie grėsmes, rizikos veiksnius ir pavojus yra daugiau bendro pobūdžio grėsmės nacionaliniam saugumui, kurios labiau atsispindi Lietuvos NSS, nei karinio saugumo grėsmės, kurios turėtų atsispindėti šalies KS. Apibendrinant galima pastebėti, kad iš esmės didžioji dalis strateginių prielaidų visose Baltijos valstybių KS yra panašios, o tai reiškia, kad Baltijos valstybių KS labiau dominuoja strateginių prielaidų panašumai, o ne skirtumai. Pastebimi vos keli skirtumai lyginant su Estijos KS, jie leidžia teigti, kad Lietuvos ir Latvijos KS yra panašesnės, jose keliamos beveik vienodos strateginės prielaidos.

Trečiasis aspektas, kuriuo galima palyginti Baltijos valstybių KS, yra karinių tikslų elementas. Visose Baltijos valstybių KS galima identifikuoti, kad jos yra rengiamos siekiant atgrasyti nuo už-

puolimo ir bet kokios kitos formos grėsmių. Kitas panašumas šiuo aspektu yra tai, kad, nepavykus užtikrinti atgrasymo, visos valstybės vykdo savarankišką gynybą, prie kurios prisijungus sąjungininkams, pereinama į NATO kolektyvinę gynybą. Trečiasis panašumas – visų trijų šalių KS išskiriamas visuotinės gynybos įtraukiant valstybės piliečius principas, taip pat visose KS galima pastebėti tarptautinio bendradarbiavimo siekį. Lietuvos ir Estijos KS yra panašios dar ir formuojamu kariniu tikslu siekiant užtikrinti vidinę valstybės saugumą. Vis dėlto Estijos KS išsiskiria tuo, kad joje keliami papildomi kariniai tikslai dėl gyvybiškai svarbių paslaugų tvarumo užtikrinimo ir psichologinės gynybos. Apibendrinant galima teigti, kad Baltijos valstybių KS karinių tikslų elemento aspektu dominuoja panašumai, tačiau pastebima ir skirtumų, kurie leidžia tvirtinti, kad šiuo aspektu labiausiai panašios Lietuvos ir Latvijos KS.

Ketvirtasis lyginimo aspektas – karinės strateginės koncepcijos elementas. Į visų Baltijos valstybių KS įtrauktas mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos sistemos plėtojimas, įsitraukimas į NATO, JTO, ES vadovaujamas misijas, operacijas ir kitas veiklas, ginklų kontrolės užtikrinimas, visuomenės atsparumo grėsmėms stiprinimas, kitų civilinių ir saugumo institucijų įtraukimas. Taip pat visų Baltijos valstybių KS panašiai traktuojamas dvišalis ir daugiašalis karinis bendradarbiavimas, tačiau su juo susiję ir keletas skirtumų. Lietuvos ir Latvijos KS nurodomos beveik tokios pačios valstybės: Jungtinės Amerikos Valstijos, Baltijos šalys, Šiaurės šalys, Jungtinė Karalystė, Vokietija, Prancūzija, tik Latvija papildomai nurodo Kanadą ir Lenkiją, o Lietuva – karinį bendradarbiavimą su Rytų kaimynystės šalimis¹ (Latvijos KS yra nurodomas tik siekis teikti paramą Sakartvelui ir Ukrainai). Estijos KS dvišalis ir daugiašalis bendradarbiavimas nėra įtrauktas formuojant karinius tikslus ir jų karines strategines koncepcijas, tačiau yra minimas aprašant bendrus gynybos politikos principus, kuriuose yra nurodomas

---

¹ Rytų kaimynystės šalys: Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Sakartvelas, Moldova, Ukraina.

bendradarbiavimas tik su JAV ir Baltijos bei Šiaurės šalimis² (pabrėžiant siekį vystyti jų tarpusavio bendradarbiavimą). Tačiau Latvijos ir Estijos KS panašios tuo, kad į jas įtrauktas greitis reagavimas ir kibernetinė gynyba.

Vertinant karinės strateginės koncepcijos elemento aspektu, pastebimas esminis skirtumas, kad Latvijos ir Estijos KS yra pabrėžiama daugiau konkrečių karybos veiksmų (pvz., sukarintos operacijos: partizaninė veikla, pasipriešinimo judėjimai, kibernetinė gynyba ir pan.), o Lietuvos KS, aprašant įgyvendinimo būdų (karinių strateginių koncepcijų) elementą, nurodomos politinės / diplomatinės veiklos, o karinės strateginės koncepcijos, susijusios su kovos veiksmis, aprašytos neišsamiai, abstrakčiai, kai kurios yra tapačios kariniam tikslui. Kaip pavyzdį galima pateikti antrą Lietuvos KS karinį tikslą – savarankiška ir kolektyvinė gynyba. Šiam kariniam tikslui yra formuojamos trys karinės strateginės koncepcijos, iš kurių dvi yra tokios: savarankiškas LT gynybos vykdymas ir kolektyvinis LT gynybos vykdymas kartu su sąjungininkais. Iš esmės tai nesiskiria nuo įvardyto karinio tikslo ir nepasako konkrečių būdų, kaip gynyba bus vykdoma. Šį išsamumo trūkumą galima pagrįsti tuo, kad toks aprašymas gali apriboti valstybės galimybes krizinėje situacijoje arba leisti suprasti potencialiems priešams galimus veiksmus, tačiau bendros karinės galios įgyvendinimo gairės turėtų būti nurodytos. Taip pat pastebima, kad Latvijos KS, skirtingai nuo kitų dviejų šalių, yra nurodomi veiksmų būdai, kaip bus stiprinamas jaunimo švietimas ir sąmoningumas, o Estijos KS, kitaip nei Lietuvos ir Latvijos, nurodomas savarankiškos gynybos veiksmų būdų vystymas ir didesnis įsitraukimas į NATO veiklas, kurios apima gynybos planavimo procesus, BSGP³ pajėgumų ir išankstinio perspėjimo sistemos stiprinimo veiklas ir net integraciją į NATO karinio vadovavimo struktūras. Tokie veiksmai leidžia teigti, kad Estija siekia stiprinti tarptautinį įvaizdį ir

---

² Šiaurės šalys apima regioną Šiaurės Europoje ir Šiaurės Atlante, jį sudaro Danija, Islandija, Norvegija, Suomija, Švedija ir jų autonominės teritorijos.

³ BSGP – Bendra saugumo ir gynybos politika (angl. *Common Security and Defence Policy*).

lygiavertiškumą su kitomis didelėmis sąjungininkėmis. Estijos KS yra papildomai išskiriamas tarptautinių karinių pratybų Estijoje organizavimas bei detalesni veiksmų būdai, susiję su vidaus saugumo užtikrinimu ir gyventojų atsparumo grėsmėms stiprinimu: radijo ryšio tinklo plėtra, gyventojų evakuacijos plano projekto ir užduočių pasiskirstymo tarp skirtingų institucijų procesų parengimas, asmenų ir objektų apsaugos vykdymas ir pan. Apibendrinant galima teigti, kad nors, vertinant karinės strateginės koncepcijos elemento aspektu, ir yra tam tikrų skirtumų tarp Baltijos valstybių KS, vis dėlto dominuoja panašumai.

Penktasis aspektas, kuriuo galima palyginti Baltijos valstybių KS, yra karinių resursų elementas. Visų trijų valstybių KS panašiai apibrėžiamas gynybos finansavimas, kiekvienos valstybės ginkluotosios pajėgos, NATO pajėgumai. Lietuvos ir Estijos KS dar sieja panašus parengtojo rezervo pajėgumų nurodymas. Lietuvos ir Latvijos KS sieja energijos išteklių ir nepaprastųjų atsargų sistemos, kuri nepriklausytų nuo NATO ar ES nesančių narių, apibrėžimas. Didesni panašumai šiuo aspektu išskirtini tarp Latvijos ir Estijos KS – jose prie karinių resursų yra nurodoma ir ankstyvojo perspėjimo sistema, valdymo ir kontrolės bei ryšių sistema, karinio turto logistiniai rezervai, krizių valdymo komitetų ir pareigūnų pajėgumai, mokymai gyventojams, civilinėms ir saugumo institucijoms bei karinės pratybos ginkluotosioms pajėgoms. Šie Latvijos ir Estijos KS panašumai lemia skirtumus lyginant su Lietuvos KS. Vienintelėje Lietuvos KS yra išskiriami ir nematerialūs kariniai resursai – lyderystė, motyvacija, iniciatyva, kovos dvasia. Atsižvelgiant į tai, kad yra identifikuojami tik trys bendri Baltijos valstybių KS panašumai ir net devyni bendri Latvijos ir Estijos KS panašumai, galima teigti, kad Baltijos valstybių KS, lyginant karinių resursų elemento aspektu, daugiau dominuoja skirtumai nei panašumai, tačiau tarp Latvijos ir Estijos KS pastebima daugiau panašumų nei skirtumų.

Apibendrinant pateikiama Baltijos valstybių KS lyginimo lentelė (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Baltijos valstybių KS lyginimas

Kriterijai	Lietuva	Latvija	Estija	Sutampa / Nesutampa
Aukštesnis dokumentas	Nacionalinio saugumo strategija	Karinių grėsmių analizės dokumentas	Nacionalinio saugumo koncepcija	Nesutampa
Tipas	Atgrasymas	Atgrasymas	Atgrasymas	Sutampa
Strateginės prielaidos (esminės)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rusijos konvencinė karinė grėsmė. 2. Rusijos vidaus politika ir agresyvi užsienio politika. 3. Nereguliarios ginkluotos formuotės ir propagandos bei nekarinių svertų naudojimas. 4. Regioninės krizės, terorizmas. 5. Informacinės ir kibernetinės atakos. 6. Kitų valstybių žvalgybinė veikla. 7. Energetinio saugumo iššūkiai ir gamtos katastrofos, pramonės avarijos. 			Sutampa
Kariniai tikslai (esminiai)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saugumo užtikrinimas valstybėje taikos metu. 2. Savarankiška visuotinė ir visapusiška gynyba. 3. Kolektyvinė NATO gynyba. 4. Tarptautinis bendradarbiavimas. 			Sutampa
Karinės strateginės koncepcijos (esminės)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mobilizacijos, priimančiosios šalies paramos sistemos plėtojimas. 2. Įsitraukimas į NATO, JTO, ES vadovaujamas misijas, operacijas ir kitas veiklas. 3. Ginklų kontrolės užtikrinimas. 4. Visuomenės atsparumo grėsmėms stiprinimas, kitų civilinių ir saugumo institucijų įtraukimas. 5. Dvišalio ir daugiašalio karinio bendradarbiavimo vykdymas. 			Sutampa

Kariniai resursai (esminiai)	Gynybos finansavimas, ginkluotosios pajėgos, NATO pajėgumai.		Sutampa tik Latvijos ir Estijos
	Apsaugos priemonės nuo aplinkos povei- kio, masinio naikini- mo ginklo padarinių. Nematerialūs: lyde- rystė, motyvacija, ini- ciatyva, kovos dvasia.	Ankstyvojo perspėji- mo sistema; valdymo ir kontrolės bei ryšių sistema; karinio turto logistiniai rezervai; krizių valdymo komi- tetų ir pareigūnų pa- jėgumai; mokymai gy- ventojams, civilinėms ir saugumo instituci- joms; karinės pratybos ginkluotosioms pajė- goms.	

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis šiais dokumentais: National Defence Strategy Estonia, 2011; Lietuvos Respublikos karinė strategija, 2016; The State Defence Concept of Latvia, 2020.

1 lentelėje Baltijos valstybių KS panašumai ir skirtumai yra lyginami pagal šešis aspektus: aukštesnį dokumentą, kuriuo vadovaujantis rengiama KS, KS tipą, strateginių prielaidų, karinių tikslų, karinių strateginių koncepcijų ir karinių resursų elementus.

Apibendrinant galima teigti, kad, vertinant pagal aukštesniojo dokumento aspektą, Lietuvos ir Estijos KS yra panašios, nes abi šalys vadovaujasi NSS, o Latvija rengia KS vadovaudamasi Karinių grėsmių analizės dokumentu. Vertinant strateginių prielaidų ir karinių tikslų elementus Baltijos valstybių KS, galima teigti, kad pagal šiuos aspektus daugiau dominuoja panašumai nei skirtumai. Vertinant pagal karinių strateginių koncepcijų elementą, Baltijos valstybių KS identifikuojama taip pat daugiau panašumų nei skirtumų, tačiau šiuo aspektu galima pastebėti didesnę Latvijos ir Estijos KS tarpusavio panašumą. Vertinant pagal karinių resursų elementą visų trijų valstybių KS, pastebima daugiau skirtumų nei panašumų, tačiau lyginant tik Latvijos ir Estijos KS vis dėlto išskiriama daugiau panašumų nei skirtumų.

Apibendrinant galima teigti, kad Baltijos valstybių KS dominuoja panašumai, o ne skirtumai. Šiuos panašumus lemia beveik

tapatus grėsmių suvokimas dėl Rusijos konvencinės karinės grėsmės, jos vidaus politikos ir agresyvios užsienio politikos, nereguliarių ginkluotų formuočių bei nekarinių svertų, propagandos, informacinių ir kibernetinių atakų naudojimo. Remiantis šiomis strateginėmis prielaidomis formuojami panašūs kariniai tikslai dėl saugumo užtikrinimo valstybėje taikos metu, savarankiškos visuotinės ir visapusiškos gynybos, kolektyvinės gynybos bei tarptautinio bendradarbiavimo. Baltijos valstybės formuoja panašias karines strategines koncepcijas kariniams tikslams įgyvendinti, tokias kaip mobilizacijos, priimančiosios šalies paramos sistemos plėtojimas, įsitraukimas į NATO, JTO, ES vadovaujamas misijas, operacijas ir kitas veiklas, ginklų kontrolės užtikrinimas, visuomenės atsparumo grėsmėms stiprinimas, kitų civilinių ir saugumo institucijų įtraukimas, dvišalio ir daugiašalio karinio bendradarbiavimo vykdymas. Baltijos valstybių karinės strategijos aiškiai skiriasi pagal aukštesnįjį dokumentą, kuriuo vadovaujantis jos yra rengiamos, taip pat dvišalio ir daugiašalio karinio bendradarbiavimo šalių pasirinkimu, tačiau pagrindiniai skirtumai susiję su kariniais resursais.